

ระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อการสอบสวนหรือฟ้องคดีของไทย
เปรียบเทียบประเทศญี่ปุ่น

The period of detention of the accused for the investigation or prosecution of Thailand
in Comparison with Practices in Japan

สุชัญญา เชมทองคำ¹ อาริษา รุจิรวนิชวงศ์² และเพียงจิต ตันติจรัสวโรดม²

¹คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา

99 หมู่ที่ 6 ตำบลโพธิ์ อำเภอมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000

²สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

21 ถนนเทพกระษัตรี ตำบลรัชฎา อำเภอมืองภูเก็ต ภูเก็ต 83000

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อการสอบสวนหรือฟ้องคดีของไทยและเพื่อเปรียบเทียบระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อการสอบสวนหรือฟ้องคดีของไทยกับประเทศญี่ปุ่น

จากการศึกษา พบว่าปัญหาการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาไว้ระหว่างการสอบสวนหรือการฟ้องคดีของไทยนั้น พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสามารถควบคุมตัวได้นานสูงสุดถึง 48 วัน หรือ 64 วัน แล้วแต่กรณี ซึ่งทำให้มีบางกรณีที่พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจนเสร็จสิ้นแล้วพบว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้เป็นผู้กระทำผิดต้องได้รับความเดือดร้อนและเสียหายจากการถูกควบคุมตัวไว้ระหว่างการสอบสวนและฟ้องร้องตามมาตรา 87 ดังกล่าว อันเป็นการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาเสมือนว่าเป็นผู้กระทำผิด ซึ่งขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 29 ส่วนในประเทศญี่ปุ่นพบว่า เมื่อเกิดการกระทำความผิดทางอาญาขึ้น เจ้าพนักงานตำรวจจะไปที่เกิดเหตุและทำการสอบสวนเบื้องต้นแล้วรายงานเหตุต่อพนักงานอัยการทันทีว่าใครเป็นผู้เสียหาย จึงทำให้พนักงานอัยการได้เข้ามาเกี่ยวข้องในคดีตั้งแต่ต้นและทำให้สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้ครบถ้วนและทราบผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดจริงและภายหลังมีการจับแล้ว เจ้าพนักงานจะมีอำนาจฝากขังได้สูงสุดเพียง 23 วัน หากทำการสอบสวนไม่เสร็จสิ้นจะต้องปล่อยตัวไปซึ่งผู้เขียนได้เสนอแก้ไขด้วยการนำเอาแนวทางของกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นมาบัญญัติเป็นหลักของกฎหมายไทยเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้บริสุทธิ์ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด

คำสำคัญ: ระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหา, พนักงานสอบสวน, การฝากขัง

Abstract

The objective of this article is to study the state of the problem regarding the period of detention of the accused for the investigation or prosecution of Thailand and to compare the period of detention of the accused for the investigation or prosecution of Thailand and Japan.

The study found that the problem of detention of the accused or the accused during the investigation or prosecution of Thailand The investigating officer or the prosecutor can be detained for up to 48 days or 64 days, as the case may be. In some cases, the inquiry officer has completed the investigation and collected evidence and found that the accused was not the culprit. And damaged by detention during the investigation and prosecution under Section 7, which is the treatment of the

accused New look as if it were the culprit. Which is contrary to the provisions of the Constitution of the Kingdom of Thailand, Section 29. In Japan, it was found that When a criminal offense occurs The police officer will go to the crime scene and conduct a preliminary investigation and immediately report the case to the prosecutor who is the victim. Therefore causing the public prosecutor to be involved in the case from the beginning and thus able to collect evidence completely and know that the accused is the real culprit And after being arrested Officials have the power to deposit up to 23 days. If the investigation is not completed, it must be released. Which the author has proposed to amend by adopting the guidelines of the law of Japan to be the principle of Thai law in order to protect the innocent rights accused of wrongdoing

Key Word : The period of the control of the accused, inquiry official, Depositing imprisonment

1. บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ซึ่งจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่มีข้อสันนิษฐานในคดีอาญาไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดนั้น เป็นบทบัญญัติที่บังคับแก่เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมของไทยไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล และเจ้าพนักงานของกรมราชทัณฑ์จะปฏิบัติต่อบุคคลผู้ซึ่งเป็นผู้ต้องหาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ โดยเฉพาะในการสอบสวนแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคสอง บัญญัติว่า “การแจ้งข้อหาจะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา” ซึ่งแม้ว่าตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวไม่ได้มีคำนิยามศัพท์หรือคำอธิบายศัพท์ว่า “อย่างไรก็ต้องถือว่ามีหลักฐานตามสมควร” และเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้ดุลพินิจแก่พนักงานสอบสวนไว้อย่างกว้างขวางก็ตาม พนักงานสอบสวนก็ต้องทำการรวบรวมพยานที่เกี่ยวข้องกับคดีทุกชนิดจนครบถ้วนก่อน จากนั้นจึงนำพยานหลักฐานดังกล่าวมาพิจารณาและใช้ดุลพินิจว่ามีหลักฐานตามสมควรที่จะแจ้งข้อหาว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจากนั้นจึงส่งตัวผู้ต้องหาให้พนักงาน

อัยการพิจารณาเห็นความเห็นสั่งฟ้องและนำตัวผู้ต้องหาไปฟ้องต่อศาล และเมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจึงจะสามารถปฏิบัติต่อจำเลยในฐานะที่เป็นผู้กระทำความผิดได้ไม่ว่าจะเป็นการนำตัวไปขังไว้ในห้องขังหรือขังไว้ที่เรือนจำก็ตาม ดังนั้น หากพนักงานสอบสวนยังไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้เป็นที่แน่ชัดและรับฟังว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด เช่น พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนพยานที่เป็นผู้กล่าวหาเพียงปากเดียว พนักงานสอบสวนจะเรียกผู้ถูกกล่าวหามาแจ้งข้อหาให้ตกเป็นผู้ต้องหาและควบคุมตัวไว้ในระหว่างสอบสวนหรือฟ้องคดีไม่ได้ เพราะการควบคุมตัวไว้และนำไปขังไว้ในห้องขังหรือขออำนาจศาลให้ออกหมายฝากขังไว้ในเรือนจำนั้นเป็นการปฏิบัติเสมือนเช่นผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 29 แต่เนื่องจากตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 134 วรรคสองดังกล่าวไม่ได้มีคำนิยามศัพท์หรือคำอธิบายศัพท์ว่า “อย่างไรก็ต้องถือว่ามีหลักฐานตามสมควร” จึงทำให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจเรียกผู้ถูกกล่าวหามาแจ้งข้อหาต่างๆที่ยังไม่ได้มีการสอบสวนโดยสิ้นกระแสความว่ามีกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและบ่งชี้แน่ชัดว่าเป็นผู้กระทำความผิดแต่อย่างไรซึ่งอาจเป็นการแจ้งข้อหาไม่ถูกต้องหรือแจ้งข้อหาเกินความผิดที่พนักงานอัยการจะฟ้องร้องและในระหว่างการสอบสวนนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสาม สี่ห้า และวรรคหก ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนสอบสวนและ

พนักงานอัยการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวน และฟ้องร้อง โดยตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว บัญญัติว่า

“ในกรณีที่ผู้ถูกจับ ไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดี ให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 83 เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมีอาจก้าวล่วงเสียได้ โดยให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายจับผู้ต้องหานั้นไว้ ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็นหรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาได้

ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำลงมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกินเจ็ดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน”

จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติมาตรา 87 ดังกล่าว เป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาไว้เนื่องจากมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน และให้อำนาจพนักงานอัยการขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาไว้เนื่องจากมีเหตุจำเป็นเพื่อการฟ้องคดี โดยบทบัญญัติมาตราดังกล่าวไม่ได้แบ่งระยะเวลาในการใช้อำนาจขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนของพนักงานสอบสวนและการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ

แต่อย่างไรก็ดี จึงทำให้พนักงานสอบสวนขอศาลให้ออกหมายจับผู้ต้องหาไว้ทำการสอบสวนจนจะครบฝากขังครั้งสุดท้าย หรือบางครั้งต้องใช้เวลาสอบสวนคดีจนกระทั่งวันสุดท้ายของการฝากขัง แล้วจึงส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง ทั้งๆที่ในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานนั้น พนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานอื่นๆให้แล้วเสร็จก่อนแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาและควบคุมตัวไว้ในระยะเวลาอันสั้นที่สุดได้ไม่ว่าคดีนั้นจะเป็นคดีความผิดซึ่งหน้าที่เจ้าพนักงานได้ทำการจับกุมผู้ต้องหาดำเนินคดีก็ตาม เพราะคดีความผิดซึ่งหน้าดังกล่าวไม่ได้มีความยุ่งยากซับซ้อนแต่ประการใด ยกตัวอย่างเช่น คดีอาญาตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ซึ่งในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่ถึงสิบปี พนักงานสอบสวนสามารถขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาได้ 4 ครั้ง (ครั้งละไม่เกิน 12 วัน) รวม 48 วัน หรือในบางคดีตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษดังกล่าวซึ่งมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป พนักงานสอบสวนสามารถขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาได้ 7 ครั้ง (ครั้งละไม่เกิน 12 วัน) รวม 84 วัน และการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษทั้งสองลักษณะดังกล่าวก็จะมีลักษณะแห่งคดีคล้ายๆกันและก็ได้ไม่ได้มีความยุ่งยากและซับซ้อนเหมือนกันกล่าวคือ การสอบสวนคดีทั้งสองลักษณะดังกล่าวพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนเจ้าพนักงานผู้เห็นเหตุการณ์หรือประจักษ์พยานซึ่งเป็นผู้จับกุมผู้ต้องหาขณะที่เจ้าพนักงานได้พบเห็นว่าผู้ต้องหามียาเสพติดไว้ในครอบครองหรือจำหน่ายยาเสพติดซึ่งในการสอบสวนพนักงานสอบสวนจะส่งยาเสพติดของกลางและลายพิมพ์นิ้วมือของผู้ต้องหาไปตรวจพิสูจน์ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และต่อมาเมื่อได้รับผลการตรวจพิสูจน์ของกลางและผลสอบประวัติอาชญากรแล้ว พนักงานสอบสวนก็สามารถสรุปสำนวนการสอบสวนและมีความเห็นควรสั่งฟ้องหรือควรสั่งไม่ฟ้องส่งให้พนักงานอัยการพิจารณาได้ทันที ซึ่งในชั้นของพนักงานสอบสวนดังกล่าวจะใช้ระยะเวลาในการสอบสวนอย่างมากไม่เกิน 20 วัน นั้นหมายความว่าพนักงานสอบสวนสามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาและขอให้ศาลจับผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนประมาณ 2 ครั้ง ๆ ละ ไม่เกิน 12 วัน รวม 24

วัน ซึ่งก็สามารถสรุปสำนวนการสอบสวนส่งให้พนักงานอัยการพิจารณาได้แล้ว แต่การสอบสวนแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบของพนักงานสอบสวนและควบคุมตัวไว้ทำการสอบสวนคดีในดังกล่าวกลับผกผันไปตามอำนาจที่กฎหมายได้ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนในการขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาไว้ทำการสอบสวนตามมาตรา 87 ดังกล่าว กล่าวคือ หากคดีอาญาใดกฎหมายได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาได้ไม่เกิน 4 ครั้ง หรือ 48 วัน พนักงานสอบสวนก็จะขอศาลให้ออกหมายจับผู้ต้องหาไว้จนถึงฝากขังในครั้งที่ 4 หรือขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาจนถึงครั้งสุดท้ายแล้วจึงส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณา และหากเป็นคดีที่กฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนมีอำนาจขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาได้ 7 ครั้ง หรือ 84 วัน พนักงานสอบสวนก็จะขอศาลให้ออกหมายจับผู้ต้องหาไว้จนถึงฝากขังครั้งที่ 7 หรือขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาไว้ถึงครั้งสุดท้ายแล้วจึงส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการพิจารณาทั้งๆที่พยานหลักฐานตามลักษณะแห่งคดีที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาได้ 4 ครั้ง หรือ 7 ครั้ง ดังกล่าว จะมีลักษณะที่ไม่ยุ่งยากหรือไม่ซับซ้อนเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน อันแสดงให้เห็นว่าการขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนดังกล่าวไม่ใช่การขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาไว้ในกรณีจำเป็นเพื่อการสอบสวนแต่อย่างใด แต่กลับเป็นการขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาไว้เพราะมีกฎหมายให้อำนาจในการขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาได้ 4 ครั้ง หรือ 7 ครั้ง แล้วแต่กรณีเท่านั้น ซึ่งจากช่องว่างแห่งกฎหมายดังกล่าวจึงเป็นช่องทางให้พนักงานสอบสวนเลือกที่จะแจ้งข้อหาต่อผู้ถูกกล่าวหา ก่อนทำการสืบสวนและสอบสวนพยานหลักฐานอื่นๆเสมอๆ เพราะฉะนั้น การใช้อำนาจตามมาตรา 87 ควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างการสอบสวนหรือการฟ้องคดีซึ่งสามารถควบคุมตัวได้นานสูงสุดถึง 48 วัน หรือ 84 วัน แล้วแต่กรณีจึงเป็นกรณีที่กฎหมายให้อำนาจการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในระหว่างสอบสวนหรือฟ้องคดีเป็นเวลาอันยาวนานมากเกินไปจนสมควรอันเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติในมาตรา 29 แห่ง

รัฐธรรมนูญอีกด้วย และหากบุคคลดังกล่าวเป็นผู้บริสุทธิ์ก็จะต้องได้รับความเดือดร้อนและเสียหาย เพราะต้องแสวงหาหลักประกัน ซึ่งในบางครั้งผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถหาหลักประกันได้ต้องทำให้ต้องถูกควบคุมตัวไว้และนำไปขังไว้ในห้องขังหรือขอหรือให้ศาลออกหมายจับไว้ในเรือนจำตามระยะเวลาที่กฎหมายให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการดังกล่าวไว้ข้างต้น และเมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนจนสิ้นกระแสความแล้ว จะพบว่ามีความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์และพนักงานสอบสวนก็ได้ปล่อยตัวไปในภายหลังจากการสอบสวนเสร็จสิ้น ซึ่งแม้ว่าผู้ต้องหาจะพ้นจากข้อกล่าวหาไป แต่ในระหว่างที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในระหว่างการสอบสวนนั้น ก็เป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไปว่าผู้ต้องหาจะสูญเสียชีวิตหรือประโยชน์ที่เป็นทรัพย์สินและสิทธิต่างๆอีกมากมาย เช่น ต้องแสวงหาหลักทรัพย์มาประกันตัวหรือต้องเสียค่าจ้างหลักทรัพย์มาประกันตัว ต้องเสียค่าจ้างทนายความมาเป็นตัวแทนในการต่อสู้คดี และผู้ต้องหาที่ทำงานกับเอกชนอาจถูกนายจ้างปลดออกจากงาน เพราะการทำงานในหน้าที่อาจไม่ดีเหมือนเดิม ตลอดทั้งหากจะไปสมัครทำงานในองค์กรของเอกชนอาจถูกปฏิเสธไม่รับเข้าทำงาน ส่วนผู้ต้องหาที่จะสอบเข้ารับราชการก็ต้องสูญเสียสิทธิในการเข้ารับราชการ เป็นต้นซึ่งจากสภาพปัญหาทางกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนมีความประสงค์จะศึกษาค้นคว้ากฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาในระหว่างการสอบสวนหรือการฟ้องคดีของไทยเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น เพื่อนำมาพัฒนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยให้มีมาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวในชั้นสอบสวนให้ได้รับความยุติธรรมจากการสอบสวนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อการสอบสวนหรือฟ้องคดี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อการสอบสวนหรือฟ้องคดีของไทยกับประเทศญี่ปุ่น

3. ขอบเขตการศึกษา

บทความเรื่องนี้ ผู้เขียนมุ่งศึกษาศึกษาปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อการสอบสวนหรือฟ้องคดี โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) จากทุกๆ แหล่งของข้อมูล แล้วนำหลักการทางกฎหมายในการแจ้งข้อหาคดีอาญาของพนักงานสอบสวนไทยมาเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นเพื่อนำมาประเมินว่าสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อการสอบสวนหรือฟ้องคดีหรือไม่ เพียงใด อันเป็นแนวทางในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริสุทธิ์ที่ถูกกล่าวหาให้ได้รับความยุติธรรมต่อไป

4. ผลการศึกษา

1) ระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาในประเทศไทย

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยกำหนดให้การสอบสวนคดีอาญานั้นพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา¹ และให้เริ่มการสอบสวนโดยมีชักช้า² ในการรวบรวมพยานหลักฐาน พนักงานสอบสวนมีอำนาจตรวจตัวผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือสิ่งของที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานค้นเพื่อยึดสิ่งของที่มิใช่เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิด หรือได้ใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้³ และมาตรา 138 ยังได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา

หลักกฎหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่า แท้จริงแล้วกฎหมายหาใช่มุ่งประสงค์ให้พนักงานสอบสวนทำหน้าที่เพียงรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อจะพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ เท่านั้นไม่ หากแต่จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหาด้วยโดยตามบทนิยามความหมายของคำว่า การสอบสวน ตามมาตรา 2(11) มีข้อความระบุชัดเจนว่า “... เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง...” หาใช่ระบุวัตถุประสงค์เพียงเพื่อพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษเท่านั้นไม่ อีกทั้งมาตรา 131 ที่กำหนดวัตถุประสงค์ของการสอบสวนก็บัญญัติให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาและเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ ดังนั้น ภารกิจของพนักงานสอบสวนในการทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานนั้น มิใช่ว่าพนักงานสอบสวนถูกจำกัดขอบเขตหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานเพียงเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยเท่านั้น หากแต่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานในส่วนที่เป็นคุณหรือเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ทั้งในส่วนที่จะพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์หรือมีเหตุอันสมควรได้รับพิจารณาลดหย่อนผ่อนโทษอันเป็นส่วนที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาด้วย

โดยการที่จะบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของมาตรา 131 ซึ่งกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริงว่าผู้ต้องหา มีความผิดหรือบริสุทธิ์ นั้น จำเป็นที่กฎหมายจะต้องบัญญัติให้ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่ตนถูกกล่าวหา และมีโอกาสแก้ข้อหาหรือแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้ด้วย ดังนั้น ตามบทบัญญัติของมาตรา 134 จึงกำหนดรายละเอียดของขั้นตอน และวิธีการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ ดังนี้

(1) พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่ถูกกล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ เพื่อที่ผู้ต้องหาคะได้ทราบว่าตนถูกกล่าวหาหรือแจ้งข้อหาว่ากระทำความผิดใน

¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131.

²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130.

³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132.

ข้อหาอะไร และพนักงานสอบสวนกล่าวหาโดยอ้างข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้ผู้ต้องหาสามารถเข้าใจข้อหาได้ดี เพื่อที่จะได้สามารถให้การแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างถูกต้องแล้ว

(2) การแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบตามมาตรา 134 วรรคหนึ่ง นั้น พนักงานสอบสวนจะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้ต้องหาน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา นั้นด้วย⁴

คำว่า “หลักฐานตามสมควร” (Probable Cause)⁵ ตามมาตรา 134 วรรคสองนี้ เป็นบทบัญญัติกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติ หากพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานได้พอสมควรว่าผู้ต้องหาน่าจะกระทำความผิดข้อหาใด ก็เป็นอันเพียงพอที่จะแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระทำที่กล่าวหาแต่เนื่องจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวไม่ได้กำหนดว่าพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้ถึงขนาดต้องมีหลักฐานแน่ชัดหรือมั่นคงเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาต่อศาล จึงทำให้พนักงานสอบสวนเลือกที่จะทำการสอบสวนพยานเพียงบางส่วนแล้วใช้อำนาจเรียกผู้ต้องหามาแจ้งข้อหาก่อนการสอบสวนพยานหลักฐานอื่นเสร็จสิ้น ทำให้เกิดปัญหาดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

ซึ่งคำว่า “มีหลักฐานตามสมควร” หากเปรียบเทียบกับกรขอออกหมายจับตามมาตรา 66 (1) หรือ (2) ได้มีระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวปฏิบัติในการออกหมายจับและหมายค้นในคดีอาญา พ.ศ.2545 ลงวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2545 ข้อ 13 และข้อ 14 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การที่ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานในการที่จะพิจารณาออกหมายจับ ตามมาตรา 66 (1) หรือ (2) โดยแม้ว่าศาลจะไม่ถือเคร่งครัดเช่นเดียวกับการรับฟังพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ความผิดจำเลย แต่ศาลจะใช้บันทึกถ้อยคำของผู้รู้เห็นเหตุการณ์

หรือทราบข้อมูล เป็นพยานหลักฐานประกอบคำเบิกความของผู้ร้องขอ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสืบสวนสอบสวน เช่น บันทึกการสอบสวน บันทึกถ้อยคำของสายลับ หรือเจ้าพนักงานที่ได้จากการแฝงตัวเข้าไปในองค์กรอาชญากรรมข้อมูลที่ได้จากแหล่งข่าวของเจ้าพนักงานหรือการหาข่าวจากผู้กระทำความผิด หรือข้อมูลที่ได้จากการเฝ้าสังเกตการณ์ของเจ้าพนักงานและข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทางนิติวิทยาศาสตร์ หรือที่ได้จากการใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยี เช่น เครื่องมือตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์นิ้ว เครื่องมือตรวจพิสูจน์ของกลาง เครื่องจับเท็จ เครื่องมือตรวจโลหะ และเครื่องมือตรวจพิสูจน์ทางพันธุกรรม เป็นต้น อันเป็นการรับฟังพยานหลักฐานที่มากจนเพียงพอที่จะฟังว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งผู้เขียนเห็นว่าจะน้อยน่าจะเป็นแนวทางให้พนักงานสอบสวนนำมาใช้ในการสอบสวนแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 134 วรรคสองได้

หัวใจสำคัญของวิธีการสอบสวน คือ เพื่อการค้นหาคำความจริงว่าผู้ต้องหามีความผิดหรือบริสุทธิ์ อีกประการหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้พนักงานสอบสวนสามารถค้นหาคำความจริงได้อย่างสมบูรณ์ คือ “หลักฟังความทุกฝ่าย” (Both sides must be heard)⁶ ดังนั้นมาตรา 134 วรรคสี่ จึงกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาที่จะมาให้การแก้ข้อหา และที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้ด้วย ซึ่งหากได้ฟังคำแก้ข้อหา รวมทั้งการแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนและผู้ต้องหาแล้ว พนักงานสอบสวนจะได้ตรวจสอบคำแก้ข้อกล่าวหาและข้อเท็จจริงที่ผู้ต้องหาแสดงเพื่อประโยชน์แก่ตนนั้นว่ามีเหตุผลหรือไม่ เพื่อที่พนักงานสอบสวนจะได้ตรวจสอบต่อไปว่าคำแก้ข้อกล่าวหาและข้อเท็จจริงที่ผู้ต้องหาได้แสดงเพื่อประโยชน์แก่ตนนั้นมีพยานหลักฐานสนับสนุนให้น่าเชื่อถือหรือไม่ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการวิเคราะห์ซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงเพื่อวินิจฉัยว่า ผู้ต้องหามีความผิดหรือบริสุทธิ์ในการ

⁴ผู้เกียรติ เจริญบุญ, ปัญหาและข้อบกพร่องของตำรวจ เล่ม 2, กรุงเทพมหานคร : 21 เซ็นจูรี่, 2551, หน้า 102-107.

⁵ธานีศ เกศวพิทักษ์,คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: พลสยามการพิมพ์และการโฆษณา, 2549), หน้า 212.

⁶ธานีศ เกศวพิทักษ์,เรื่องเดิม, หน้า 214.

สรุปสำนวนทำความเข้าใจสิ่งคดีเสนอพนักงานอัยการพิจารณาในขั้นตอนต่อไปตามมาตรา 140 ถึงมาตรา 145

แม้ว่าหลักการของมาตรา 131 จะกำหนดบทบาทภารกิจของพนักงานสอบสวนให้ชัดเจนขึ้นว่าเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งค่อนข้างไปในทางระบบไต่สวนที่พนักงานสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริงว่าผู้ต้องหาหรือบริสุทธิ์ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าภาระหน้าที่ของศาล และแม้ว่าตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 134 วรรคสี่ จะเป็นบทที่สนับสนุนว่าในชั้นสอบสวนปากคำผู้ต้องหาพนักงานสอบสวนต้องให้ออกโอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้ก็ตามแต่กฎหมายมิได้มีบทบัญญัติบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานอื่นๆจนเสร็จสิ้นและแน่ชัดว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำ ความผิดก่อนแจ้งข้อหา จึงทำให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหากรรวบรวมพยานหลักฐานอื่นๆจนเสร็จสิ้นเสมอซึ่งอาจเป็นการแจ้งข้อหาไม่ถูกต้องหรือแจ้งข้อหาเกินความผิดที่พนักงานอัยการจะฟ้องร้อง และการแจ้งข้อหาดังกล่าวจึงยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาได้รู้ข้อเท็จจริงทั้งหมดและสามารถแสดงพยานหลักฐานหักล้างข้อกล่าวหาได้ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาอันเป็นประการสำคัญก็คือว่าภายหลังจากมีการแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาแล้วตามมาตรา 87 ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนขอให้ศาลออกหมายขังผู้ต้องหาไว้เนื่องจากมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน และให้อำนาจพนักงานอัยการขอให้ศาลออกหมายขังผู้ต้องหาไว้เนื่องจากมีเหตุจำเป็นเพื่อการฟ้องคดีได้นานถึง 48 วัน หรือ 84 วัน แล้วแต่กรณีด้วย จึงทำให้ผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนและพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้วหรือที่ศาลพิจารณาแล้วมีคำพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวให้พ้นข้อความผิดไปได้รับความเดือดร้อนและเสียหายจากการถูกคุมขังมาเป็นเวลาอันยาวนานต้องเสียสิทธิต่างๆระหว่างถูกคุมขังไว้ในกระบวนการสอบสวนหรือฟ้องคดีตั้งที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วในที่มาและความสำคัญของสภาพปัญหา

2) ระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาของประเทศญี่ปุ่น

ในประเทศญี่ปุ่น ประชาชนไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาด้วยตนเองได้ พนักงานอัยการญี่ปุ่นเท่านั้นจะเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญา ทั้งนี้เมื่อมีการกระทำผิดอาญาทั่วไปเกิดขึ้น พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานตำรวจจะเป็นผู้เริ่มดำเนินการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้วส่งสำนวนให้พนักงานอัยการพิจารณา โดยพนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจเสนอความเห็นในข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับคดีว่าควรฟ้องหรือไม่โดยในส่วนของเจ้าพนักงานตำรวจเมื่อได้ทำการสืบสวนความผิดอาญา และทำการจับกุมผู้ต้องหาได้แล้ว และเมื่อเห็นว่าจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้ในระหว่างการดำเนินคดีเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องนำผู้ต้องหาพร้อมพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ในเบื้องต้นไปยังสำนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่จับกุมเพื่อให้พนักงานอัยการพิจารณาว่าสมควรจะยื่นคำร้องต่อศาลให้สั่งควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือไม่โดยในระหว่างดำเนินการดังกล่าว พนักงานอัยการมีอำนาจที่จะทำการสืบสวนและสอบสวนเพิ่มเติมได้ หรือจะสั่งให้เจ้าพนักงานตำรวจกระทำก็ได้ และสอบสวนบุคคลใดเป็นผู้ต้องหาเพิ่มเติมจากที่เจ้าพนักงานตำรวจได้สอบสวนไว้ หรือเมื่อมีเหตุที่ควรเชื่อได้ว่าได้มีการกระทำผิดเกิดขึ้น ไม่ว่าจะพนักงานอัยการจะทราบมาโดยทางใด เช่น ข่าวหนังสือพิมพ์ พนักงานอัยการก็มีอำนาจสืบสวนและสอบสวนคดีนั้น หรืออาจสั่งให้เจ้าพนักงานตำรวจทำการสืบสวนสอบสวนก็ได้ และพนักงานอัยการมีอำนาจจับกุมผู้ทำผิดนั้นได้และคดีที่ประชาชนสนใจหรือเป็นข่าวเกรียวกราวอื้อฉาวพนักงานอัยการจะเป็นผู้จับกุมและสอบสวนเอง เพราะอัยการสูงสุดจะต้องรายงานคณะรัฐมนตรีรับทราบเป็นระยะ ๆ เพื่อที่คณะรัฐมนตรีจะจะสามารถตอบกระทู้ถามในรัฐสภาได้⁸

เหตุผลที่ญี่ปุ่นให้พนักงานอัยการมี

⁷ทวีศักดิ์ ฌ ตะกั่วทุ่ง,งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น, ใน ระบบอัยการในต่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร: กรมอัยการ 2526), หน้า 105.

⁸ศิลปะอริญ ชูเวช และทวีศักดิ์ ฌ ตะกั่วทุ่ง, “กระทรวงยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น,” ในระบบอัยการสากล (กรุงเทพมหานคร: กรมอัยการ, 2526), หน้า 104-108.

อำนาจสอบสวน⁹

1) เหตุผลทางทฤษฎี เพราะพนักงานอัยการควรต้องทราบถึงวิธีการสอบสวนเพราะพนักงานอัยการต้องทราบว่าในชั้นพิจารณาจะพิสูจน์ความผิดให้ปราศจากข้อสงสัยได้อย่างไร เหตุผลสำคัญของอำนาจสอบสวนของพนักงานอัยการคือการทำให้นักงานอัยการสามารถวินิจฉัยได้อย่างถูกต้องและสามารถตรวจสอบการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจ หากพนักงานอัยการไม่อาจสอบคำให้การพยานหรือรวบรวมพยานหลักฐานโดยอิสระแล้ว พนักงานอัยการต้องอาศัยแต่เฉพาะการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจทั้งหมด ซึ่งเป็นเพียงพยานบอกเล่าสำหรับพนักงานอัยการและไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจได้ พนักงานอัยการของญี่ปุ่นนั้นจะมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้พิพากษาจะตรวจสอบการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจอย่างเข้มงวดและระมัดระวัง การตรวจสอบดังกล่าวจะใกล้เคียงกับการตรวจสอบโดยผู้พิพากษา ระบบของญี่ปุ่นจะหลีกเลี่ยงการนำบุคคลเข้าเป็นผู้ต้องหา ซึ่งจะต้องรับทุกข์จากการควบคุมหรือขังและการพิจารณาคดีในระยะยาว โดยการปลดปล่อยบุคคลดังกล่าวเสียแต่ขั้นตอนแรกๆ ดังนั้นระบบของญี่ปุ่นจึงเคารพสิทธิของผู้ต้องหา

2) เหตุผลทางประวัติศาสตร์และการปฏิบัติเนื่องจากสำนักงานพนักงานอัยการได้รับการก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1872 โดยพนักงานอัยการไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้โดยอิสระ ในยุคนั้นใช้ระบบการไต่สวนมูลฟ้อง ซึ่งพนักงานอัยการสามารถนำคดีเข้าสู่การพิจารณาได้โดยตรง หรือร้องขอให้มีการไต่สวนมูลฟ้องก่อนคำพิพากษาของศาล ในยุคนั้นไม่ยอมรับบันทึกคำให้การพยานซึ่งพนักงานอัยการเป็นผู้กระทำให้เข้าเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณา ในคดีซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจจับผู้ต้องหาตามหมายจับในปี 1896 อัตราส่วนการฟ้อง ยกฟ้อง และจำหน่ายคดีคือ 80 เปอร์เซ็นต์ 44

⁹ศิริระ บุญภินันท์, รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การจัดองค์กรในการบริหารงานยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, (คณะกรรมการอำนวยการบริหารและการยุติธรรมวุฒสภา, 2542), หน้า 350.

เปอร์เซ็นต์และ 7 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ ต่อมาพนักงานอัยการค่อยๆ เริ่มทำการสอบสวน เนื่องจากประชาชนไม่ต้องการให้มีการฟ้องผู้ต้องหาโดยปราศจากพยานหลักฐานเพียงพอ ความพยายามดังกล่าวประสบความสำเร็จ และในปี 1921 อัตราส่วนการฟ้อง ยกฟ้อง และจำหน่ายคดีต่ำลงเป็น 31 เปอร์เซ็นต์ 5 เปอร์เซ็นต์ และ 1.6 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ต่อมากฎหมายได้บัญญัติให้อำนาจสอบสวนแก่พนักงานอัยการ การสอบสวนดังกล่าวยังคงมีจนถึงปัจจุบันโดยเป็นระบบที่พนักงานอัยการ เจ้าพนักงานตำรวจ และเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอื่นๆ มีอำนาจเต็มที่ในการสอบสวนและตรวจสอบคดีอย่างเข้มงวด ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน สังคมญี่ปุ่นนั้นมีแนวโน้มเชื่อว่าบุคคลเป็นผู้กระทำผิดจริงตั้งแต่ถูกจับกุมและยิ่งเชื่อมากขึ้นเมื่อถูกฟ้อง ดังนั้นเมื่อพิจารณาในแง่การฟื้นฟูบุคคลแล้ว การสอบสวนดังกล่าวได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างสูง นอกจากนี้ยังทำให้ปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลและของระบบกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดลดลงไปได้

ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานอัยการกับคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติ (Prefectural Public Safety Commission) และเจ้าพนักงานตำรวจต้องร่วมมือในการสอบสวนคดีอาญา¹⁰ ภายในเขตอำนาจของตนพนักงานอัยการสามารถให้คำแนะนำทั่วไปอันจำเป็นแก่เจ้าพนักงานตำรวจในการสอบสวนได้ คำแนะนำดังกล่าวให้กระทำโดยวางระเบียบทั่วไปเพื่อให้มีการสอบสวนที่เหมาะสมในประเด็นอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการฟ้อง¹¹โดยพนักงานอัยการสามารถออกคำสั่งทั่วไปอันจำเป็นต่อเจ้าพนักงานตำรวจให้ร่วมมือในการสอบสวนได้¹²ในกรณีพนักงานอัยการสอบสวนด้วยตนเอง หากมีความจำเป็นสามารถสั่งและให้

¹⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 192.

¹¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 193 วรรคแรก.

¹²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 193 วรรคสอง.

เจ้าพนักงานตำรวจช่วยตนในการสอบสวนได้¹³ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจต้องทำตามคำแนะนำหรือคำสั่งข้างต้น¹⁴

ในกรณีเจ้าพนักงานตำรวจไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำสั่งดังกล่าวโดยไม่มีเหตุผลสมควร พนักงานอัยการสามารถกล่าวหาต่อ National Public Safety Commission หรือ Prefectural Public Safety Commission หรือบุคคลที่มีอำนาจเพื่อปลดหรือใช้มาตรการทางวินัยต่อเจ้าพนักงานตำรวจได้¹⁵หาก National Public Safety Commission หรือ Prefectural Public Safety Commission หรือบุคคลที่มีอำนาจนั้นพิจารณาว่ากล่าวหาว่ามีเหตุผล ต้องปลดหรือใช้มาตรการทางวินัยต่อเจ้าพนักงานตำรวจที่ถูกกล่าวหา¹⁶

การร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานตำรวจเป็นลักษณะอักษรหรือด้วยวาจา¹⁷ เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจได้รับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษให้ส่งเอกสารและพยานวัตถุที่เกี่ยวข้องไปยังพนักงานอัยการโดยเร็ว¹⁸ เว้นแต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจได้ทำการสอบสวนความผิดอาญาใดต้องส่งคดีพร้อมด้วยเอกสารและพยานวัตถุไปยังพนักงานอัยการโดยเร็ว เว้นแต่คดีที่พนักงานอัยการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น¹⁹

พนักงานอัยการจะมีอำนาจหน้าที่ทั้งทางคดีอาญา คดีแพ่ง และอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

¹³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 193 วรรคสาม.

¹⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 193 วรรคสี่.

¹⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 194 วรรคหนึ่ง.

¹⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 194 วรรคสอง.

¹⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 241 วรรคหนึ่ง.

¹⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 242.

¹⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 246.

ซึ่งอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในคดีอาญา สามารถแยกออกได้ดังนี้

- 1) อำนาจหน้าที่การสอบสวนความผิดอาญาทุกประเภท²⁰
- 2) อำนาจหน้าที่ในการฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ต้องหา²¹
- 3) อำนาจหน้าที่ร้องขอให้ศาลใช้กฎหมายโดยถูกต้อง²²
- 4) อำนาจหน้าที่การควบคุมการบังคับคดีอาญาทุกประเภท²³

ดังนั้น พนักงานอัยการจะเข้าเกี่ยวข้องในคดีอาญาตั้งแต่เริ่มต้น ตั้งแต่เมื่อเกิดความผิดอาญาจนถึงสิ้นสุดคดีหรือการบังคับตามคำพิพากษา กล่าวคือ เมื่อเกิดการกระทำความผิดทางอาญาขึ้น เจ้าพนักงานตำรวจจะไปที่เกิดเหตุและทำการสอบสวนเบื้องต้นแล้วรายงานเหตุดังกล่าวต่อพนักงานอัยการทันทีว่าใครเป็นผู้เสียหาย สถานการณ์ของการกระทำความผิดและผู้ใดควรเป็นผู้ต้องสงสัย สำนักงานอัยการจะมอบหมายให้พนักงานอัยการคนหนึ่งรับผิดชอบคดีนี้ ในขั้นตอนนี้คดียังอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานตำรวจ กล่าวคือ ยังไม่มีการส่งคดีให้พนักงานอัยการ แต่พนักงานอัยการได้เข้ามาเกี่ยวข้องในคดีตั้งแต่ต้นแล้ว เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจทำการจับกุมผู้ต้องหา พนักงานอัยการจะได้ทราบข้อเท็จจริงในคดีแล้ว หากเป็นคดีที่ยากจะระบุตัวผู้ต้องหา พนักงานอัยการจะเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่เจ้าพนักงานตำรวจก่อนการจับกุมผู้ต้องหา และพนักงานอัยการจะมีอำนาจฝากขังผู้ต้องหาได้สูงสุดเพียง 23 วัน หากไม่อาจทำการสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายใน 23 วัน จะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหา เจ้าพนักงานตำรวจจึงต้องจับกุมภายหลังรวบรวมพยานหลักฐานส่วนใหญ่แล้ว ในช่วง 23

²⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 191 วรรค และวรรค 2.

²¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 247.

²²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 298.

²³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 472.

วันดังกล่าว เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจเพียง 48 ชั่วโมง หลังจากนั้นเจ้าพนักงานตำรวจต้องร้องขอต่อพนักงานอัยการให้ขอฝากขังผู้ต้องหาต่อศาล กล่าวคือเจ้าพนักงานตำรวจไม่อาจร้องขอต่อศาลโดยตรงได้ เจ้าพนักงานตำรวจต้องส่งคดีไปยังพนักงานอัยการภายใน 48 ชั่วโมง ภายหลังจากจับกุมและแจ้งว่าคดีมีความจำเป็นต้องฝากขังผู้ต้องหาต่อศาล หากพนักงานอัยการเห็นว่ามีความจำเป็นต้องดังกล่าวพนักงานอัยการจะขอฝากขังต่อศาล ดังนั้น ผู้มีอำนาจร้องขอฝากขังต่อศาล คือ พนักงานอัยการเท่านั้น อำนาจการร้องขอฝากขังเป็นที่มา (Source) หนึ่งของอำนาจพนักงานอัยการ ภายหลังจาก 23 วัน พนักงานอัยการจะพิจารณาว่าจะฟ้องผู้ต้องหาหรือไม่ อำนาจฟ้องผู้ต้องหาเป็นของพนักงานอัยการเพียงองค์กรเดียว กล่าวคือเจ้าพนักงานตำรวจหรือผู้เสียหายไม่อาจฟ้องคดีได้ อำนาจฟ้องจึงเป็นอีกที่มาหนึ่งของอำนาจพนักงานอัยการ ภายหลังจากศาลพิพากษา พนักงานอัยการมีบทบาทที่สำคัญ คือ การสั่งการเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการบังคับตามคำพิพากษา หากปราศจากคำสั่งดังกล่าวการบังคับคดีมีอาจกระทำไม่ได้ จึงเห็นได้ว่าพนักงานอัยการญี่ปุ่นมีอำนาจตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดคดี

5. การอภิปรายผล

การสอบสวนแจ้งข้อหาของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยที่ได้กำหนดไว้เพียงว่าการแจ้งข้อหาจะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหาเท่านั้น เป็นข้อกำหนดที่ทำให้ดุลพินิจแก่พนักงานสอบสวนกว้างเกินควร ทำให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจสอบปากคำพยานที่เกี่ยวข้องเพียงบางปากแล้วใช้ดุลพินิจเห็นว่ามีความผิดตามสมควรแล้ว ทั้งๆที่ยังมีพยานหลักฐานอื่นๆต้องดำเนินการรวบรวมอีกมากมาย ทำให้มีการแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ต้องหาในขณะที่ยังรวบรวมพยานหลักฐานไม่ครบถ้วน ซึ่งอาจเป็นการแจ้งข้อหาไม่ถูกต้องหรือแจ้งข้อหาเกินความผิดที่พนักงานอัยการจะฟ้องร้อง โดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการจะอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ให้อำนาจขอให้ศาลออกหมายขังผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนเป็นระยะเวลายาวนานได้ และเมื่อมี

การรวบรวมพยานหลักฐานจนเพียงพอและเสร็จสิ้นแล้วก็พบว่าผู้ต้องหาไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนมากซึ่งหากเปรียบเทียบกับระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาของประเทศญี่ปุ่นแล้ว กฎหมายให้พนักงานอัยการมีอำนาจควบคุมตัวได้นานสุดเพียง 23 วัน เท่านั้น โดยเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นกฎหมายกำหนดให้พนักงานผู้จับกุมและพนักงานสอบสวนมีหน้าที่เพียงแจ้งข้อเท็จจริงและเหตุแห่งการจับแก่ผู้ถูกจับและรีบส่งรายงานบันทึกจับกุมให้พนักงานอัยการเพื่อตรวจสอบเหตุแห่งการจับพฤติการณ์และพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เพื่อให้พนักงานอัยการได้ตรวจสอบสถานที่ที่มีการควบคุมตัวหากมีความจำเป็นต้องใช้อำนาจควบคุมตัวโดยทันที เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยเร็วภายใน 48 ชั่วโมง โดยเมื่อมีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้น ไม่ว่าจะมีความผิดมีอัตราโทษเท่าใด จะทราบตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ หากมีความจำเป็นต้องทำการสืบสวนสอบสวนทันที พนักงานสอบสวนจะต้องรายงานต่อสำนักงานอัยการท้องที่ที่เกิดเหตุเพื่อทราบเหตุโดยไม่มีชักช้าพร้อมทั้งเอกสารหลักฐานต่างๆ โดยจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งพนักงานอัยการในเรื่องการรวบรวมพยานหลักฐานตามแนวทางการดำเนินคดีของพนักงานอัยการเพื่อพิสูจน์ความผิดและให้ได้มาซึ่งคำพิพากษาลงโทษ เพื่อให้พนักงานอัยการได้รวบรวมพยานหลักฐานที่สำคัญตามข้อหาที่ก่อนที่พยานบุคคลหรือพยานวัตถุจะสูญหายไป หรือถูกบิดเบือนไปและป้องกันช่วยเหลือผู้กระทำความผิดโดยปล่อยให้คดีขาดอายุความในความผิดที่พนักงานอัยการต้องการจะฟ้องร้องดำเนินคดี โดยการแจ้งข้อกล่าวหาก่อนที่จะขอฝากขังจะต้องผ่านการตรวจสอบข้อเท็จจริง พฤติการณ์ ที่ถูกกล่าวหาพยานหลักฐานโดยได้รับความรับรองจากพนักงานอัยการแล้วเท่านั้น หากพนักงานอัยการแจ้งข้อหาและมีเหตุต้องควบคุมตัวต่อไปจะต้องฟ้องร้องต่อศาลให้ทันภายในเวลาควบคุม 23 วันซึ่งจะเห็นได้ว่าหลักการของกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นดังกล่าวเป็นหลักการที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนคุ้มครองสิทธิของผู้บริสุทธิ์ได้ดีกว่าทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย เพราะเป็นการสอบสวนที่

ไม่ได้มีช่องทางแห่งกฎหมายและเปิดโอกาสให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจแจ้งข้อหา ก่อนการรวบรวมพยานหลักฐานอื่น ๆ หรือก่อนได้รับอนุญาตจากพนักงานอัยการที่ได้มีการตรวจสอบพยานหลักฐานต่างๆแล้ว จึงทำให้ไม่ให้เกิดมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาการสอบสวน ทำให้พนักงานสอบสวนสามารถแสวงหาพยานได้อย่างละเอียดรอบคอบและเพียงพอจนเชื่อได้ว่ามีกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือไม่และ/หรือผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ ทำให้ผู้บริสุทธิ์ไม่ต้องถูกควบคุมตัวในระหว่างการสอบสวนเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้บุคคลที่ถูกกล่าวหาและทำงานอยู่กับเอกชนไม่ถูกนายจ้างปลดออกจากงาน เพราะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานในหน้าที่ หรือหากจะไปสมัครทำงานในองค์กรของเอกชนก็ไม่ถูกปฏิเสธไม่รับเข้าทำงาน ตลอดทั้งผู้ต้องหาที่จะสอบเข้ารับราชการก็ต้องจะไม่สูญเสียสิทธิในการเข้ารับราชการด้วย นอกจากนี้จะไม่ทำให้ผู้บริสุทธิ์ได้รับความเดือดร้อนต้องแสวงหาหลักประกันหรือไม่ต้องถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือไม่ต้องสูญเสียเงินหรือประโยชน์ที่เป็นทรัพย์สินและสิทธิต่างๆรวมทั้งไม่ต้องเสียค่าจ้างทนายความมาเป็นตัวแทนในการต่อสู้คดีด้วย โดยหากมีการรวบรวมพยานหลักฐานจนเสร็จสิ้นและได้ความว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดก็จะทำให้พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาผู้ต้องหาได้ถูกต้องและไม่แจ้งข้อหาเกินความผิดที่พนักงานอัยการจะฟ้องร้องดำเนินคดี และไม่ทำให้ผู้ต้องหาต้องถูกฝากขังและ/หรือไม่ต้องถูกจำคุกหนักเกินกว่าฐานความผิดที่พนักงานอัยการจะฟ้องร้องต่อศาลอีกด้วย

6. บทสรุป

จากสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาที่กฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนและฟ้องคดีเป็นเวลาอันยาวนานซึ่งส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริสุทธิ์ตามที่ผู้เขียนได้ค้นพบมานั้น ผู้เขียนได้เสนอแนะด้วยการให้นำเอาแนวทางตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นมาบัญญัติเป็นกฎหมายไทยโดยเสนอแนะให้แก้ไขบทบัญญัติแห่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่เพียงแจ้งข้อเท็จจริงและเหตุแห่งการจับแก่ผู้ถูกจับและรับส่งรายงานบันทึกจับกุมให้พนักงานอัยการทำการตรวจสอบเหตุแห่งการจับ พฤติการณ์และพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือออกไปตรวจสถานที่ที่มีการควบคุมตัวหากมีความจำเป็นต้องใช้อำนาจควบคุมตัวโดยทันที เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยเร็ว โดยเมื่อมีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้น ไม่ว่าจะมีความผิดมีอัตราโทษเท่าใด จะทราบตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ หากมีความจำเป็นต้องทำการสืบสวนสอบสวนทันที พนักงานสอบสวนจะต้องรายงานต่อสำนักงานอัยการท้องที่ที่เกิดเหตุเพื่อทราบเหตุโดยไม่ชักช้าพร้อมทั้งเอกสารหลักฐานต่างๆ เพื่อรวบรวมหลักฐานหรือแจ้งหน่วยพิสูจน์หลักฐานหรือนักนิติวิทยาศาสตร์ให้ร่วมตรวจสถานที่เกิดเหตุรวบรวมพยานหลักฐานอย่างเป็นอิสระ และห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตัดพยานหลักฐานใดๆออกจากสำนวนการสอบสวนตามอำเภอใจโดยจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งพนักงานอัยการในเรื่องการรวบรวมพยานหลักฐานตามแนวทางการดำเนินคดีของพนักงานอัยการเพื่อพิสูจน์ความผิดและให้ได้มาซึ่งคำพิพากษาลงโทษ เพื่อให้พนักงานอัยการสามารถรวบรวมพยานหลักฐานที่สำคัญตามข้อหาขึ้นก่อนที่พยานบุคคลหรือพยานวัตถุจะสูญหายไป หรือถูกบิดเบือนไปและป้องกันช่วยเหลือผู้กระทำความผิดโดยปล่อยให้คดีขาดอายุความในความผิดที่พนักงานอัยการต้องการจะฟ้องร้องดำเนินคดีโดยการแจ้งข้อกล่าวหาก่อนที่จะขอฝากขังจะต้องผ่านการตรวจสอบข้อเท็จจริง พฤติการณ์ที่ถูกกล่าวหา พยานหลักฐานโดยได้รับความรับรองจากพนักงานอัยการแล้วเท่านั้น และหากพนักงานอัยการแจ้งข้อหาและมีเหตุต้องควบคุมตัวต่อไปจะต้องฟ้องร้องต่อศาลให้ทันภายในเวลาควบคุม 23 วัน โดยควรแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนให้ดำเนินการตามคำแนะนำของพนักงานอัยการที่ได้ตรวจสอบพยานหลักฐานแล้ว โดยให้มีการควบคุมตัวได้เฉพาะความผิดที่พนักงานอัยการจะต้องฟ้องร้องต่อศาล

เท่านั้นแต่ต้องไม่เกิน 23 วัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครอง
สิทธิของผู้บริสุทธิ

7. เอกสารอ้างอิง

หนังสือ ตำราไทย

กู่เกียรติ เจริญบุญ, ปัญหาและข้อบกพร่องของตำรวจ
เล่ม 2, กรุงเทพมหานคร : 21 เซ็นจูรี่, 2551.

ธานีศ เกศวพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 4
(กรุงเทพมหานคร: พลสยามการพิมพ์และการ
โฆษณา, 2549).

ทวีศักดิ์ ณ ตะกั่วทุ่ง, งานอัยการของประเทศไทย, ใน
ระบบอัยการในต่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร:
กรมอัยการ 2526).

ศิลปะอริญ ชูเวช และทวีศักดิ์ ณ ตะกั่วทุ่ง, “กระทรวง
ยุติธรรมของประเทศไทย,” ในระบบอัยการ
สากล (กรุงเทพมหานคร: กรมอัยการ, 2526).

ศิริระ บุญภินันท์, รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง
การจัดองค์กรในการบริหารงานยุติธรรมตาม
รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย,
(คณะกรรมการการกบริหารและการยุติธรรม
วุฒสภา, 2542).

กฎหมายไทยและต่างประเทศ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น.